

מסורת הש"ס

(א) לקמן קמה: (ב) שם קמו: (ג) י"ג ל'און: מוס' לוונני: כחמה: ורי: תמור דכש'.

הגהות הב"ה

(ה) רש"י ד"ה מי סברת מעשה טבריא אסיפא:

גליון הש"ס

גמרא דחלפי אפיתחא דגיהנם. עיין חולין דף ח ע"א מוס' ד"ה בחמי טבריא:

מוסף רש"י

כל שבא בחמין. כלומר שנתשגל (קטוס קמח:). שורין אותו בחמין בשבת. כמי שהא נעמוט (שם). וכל שלא בא בחמין מלפני השבת. כגון בע"י יעש שאולטין אותו מי על ידי חזקת (שם). מדיחין אותו. ולא אמתין וכו' ביטולין. אבל לא שורין (שם). חרין מן המליח ישר. דג מליח של שנה שעברה (שם). וקוליים האיספנין. שם דג שאולטין אותו ממחם מלחו על ידי דחמה בחמין. והק' אפילו דחמה נמי לא שזכו גמר מלאכתו והיו ביטול (שם). נוחקין תבשיל לתוך הבור. שאין בו מים (קטוס שוהא). בשביל שהא שבור. שלא יפריח ממחם החום (שם). ואת הברים הריקים בריעים בתבשיל שיעצנו. כלי מלא מים יפס לתן מקום מים רעים להשתמר שלטנו ולא יחתו (שם).

תוס' ישנים

(א) ובינו"ט נמי אסרי שמה יתמה דלף בינו"ט אסור לחמות לנזק מחלה ב: (ב) ואין נראה כי' כיושא דלא חיישין שמה יתפר במעושה כ"א אלא בחול דוקא חיישין ובשאלן לו כל הנזק ומפר לז מעט:

רבינו חננאל

כענין מליח ישן וקוליס האיספנין שהדחתן היא גמר מלאכתן. ולא יפקיענה בסודרין. ור' יוסי מתיר. ואוקמה רב נחמן [בחמה] כ"ע לא פליגי דשרין בתולדות האור כולי עלמא לא פליגי (דשרי) [נדאסור], כי פליגי בתולדות חמה, ת"ק סבר גורנין תולדות חמה אלא תולדות אור, ור' יוסי סבר לא גורנין. ואמרו ליה רבנן לרבי יוסי והא מעשה שעשו אנשי טבריא תולדות חמה הוא אסרי להו רבנן לאנשי טבריא. אע"י דדחי ר' יוסי ואמרו תולדות אור הן, ק"ל כתיב. אמר רב חסדא

גב' כל שצא בחמין. כל מלוח שצא בחמין מע"ש חוררין ושורין אותו בחמין בשבת ואין בו משום תיקון שהרי נתקן כבר: **מדיחין**. שאין זה גמר מלאכתו אבל לא שורין: **חוז מדג מלוח ישן או קוליים האיספנין**. דג שקורין טונינ"א: **שהדחשו וכו' גמר מלאכתו**.

מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ וזה ביטולו וחיוב: **והא דמתן**. בפרק חצית נותנין כו' המים: **לזון כחמה**^(א). בשמש: **דשרי**. דאין דרך ביטולו צדק וחמה צאור לא מיהלפא דליגור הא אטו הא: **בטולדות האור**. כגון אס הוהם הסודר הזה צאור מתחילה: **דאסרי**. דהוי ביטול: **טולדות חמה**. שהחם הסודר כחמה: **אטו טולדות האור**. דמאן דחוי סבר דטולדות האור יניחו: **שמה יטמין צרמץ**. דמאן דחוי סבר מנדי האי לנשולי והאי לנשולי ותרווייהו דרך הטמנה מה לי רמץ מה לי חול ומשום הכי מודה ר' יוסי: **שמה יזין עפר**. שמה לא יהא שם חול עקור לכל הנזקך ואחי לאוזוי עפר הדצוק והוי חופר גומא: **עפר תיחות**. כלומר תיחות בעומק דליכא למיחש למוזין: **גג רוסת**. שרתחו חמה: **ואין מגלגלין צסיד רוסת**. דהוא טולדות האור: **ליכא למיגור**. בגג רותח דהא לא מטמין ליה: **אלא**. לשמא חיז עפר ויכנסו בו ליגור: **לפוך אמה של חמין**. וחמי טבריא לאו תולדות האור נינהו ואפ"ה אסרו להו ומודה צהא ר' יוסי: **דדמיא להטמנה**. שטמנין מים צמים: **מי צכרם מעשה** ^(ב) **אסיפא קאי**. לסייעתא דחול ואצק ולאזריי דתולדות חמה כי האי גוונא: **אסרי לדברי הכל: ארישא קאי**. אפלוגמא ורבנן הוא דאמרי לה אבל לר' יוסי כה"ג לא מיתסר אלא משום דהני תולדות האור נינהו: **והא מעשה**. דחמי טבריא דתולדות חמה נינהו ודמי לאפקעתא דסודרין דליכא למגור לשמה חיז ואסרי להו: בטלה

ההוא תולדות אור הוא °דחלפי אפיתחא דגיהנם אמר רב חסדא במעשה

כירה פרק שלישי שבת

ל"א.

להטמין מבעוד יום צדצר המוסקף הבל גזירה שמה יטמין צרמץ ^(א) ואשמה יתמה ולר"י נראה דמה שהיו מתערצין לזון בחמין לא הוה דמי להטמנה וליכא למילף מינה דאיכא למימר דאסרי להו מפני שנצטל המים לוונני^ג ונראה לו דסילון^ד לא היה מתערב בחמין כי היה מוקף מחילות מכל זד והיו מתחממין המים לוונים שנצילון ממחמת חמי טבריא^ה ולא היו רוחצים בחמי טבריא עזמן לפי שריחן רע והשתא דמיא להטמנה שמים לוונני היו נטמנין בתוך החמין להתחמם^ו:

כל שצא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ: **ולא יפקיענה בסודרין**: **והא דתנן** ^ז **נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיעצנו ואת הציונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן** אמר רב נחמן "בחמה דב"ע לא פליגי דשרי בתולדות האור כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גורנין יתולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גורנין: **ולא יטמיננה בחול**: **וליפלוג נמי ר' יוסי** בהא רבה אמר גזרה שמה יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחות מיתיבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ ליכא למיגור אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו ליגור סתם גג לית ביה עפר ת"ש מעשה שעישו אנשי טבריא והביאו סילון של ציונ לתוך אמה של חמין וכו' בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ היינו דדמיא להטמנה אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי איכא ארישא קאי לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר והכי קאמרי ליה רבנן לר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן אמר להו במעשה

ל"ב.

כל שצא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ: **ולא יפקיענה בסודרין**: **והא דתנן** ^ז **נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיעצנו ואת הציונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן** אמר רב נחמן "בחמה דב"ע לא פליגי דשרי בתולדות האור כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גורנין יתולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גורנין: **ולא יטמיננה בחול**: **וליפלוג נמי ר' יוסי** בהא רבה אמר גזרה שמה יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחות מיתיבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ ליכא למיגור אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו ליגור סתם גג לית ביה עפר ת"ש מעשה שעישו אנשי טבריא והביאו סילון של ציונ לתוך אמה של חמין וכו' בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ היינו דדמיא להטמנה אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי איכא ארישא קאי לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר והכי קאמרי ליה רבנן לר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן אמר להו במעשה

כל שצא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ: **ולא יפקיענה בסודרין**: **והא דתנן** ^ז **נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיעצנו ואת הציונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן** אמר רב נחמן "בחמה דב"ע לא פליגי דשרי בתולדות האור כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גורנין יתולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גורנין: **ולא יטמיננה בחול**: **וליפלוג נמי ר' יוסי** בהא רבה אמר גזרה שמה יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחות מיתיבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ ליכא למיגור אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו ליגור סתם גג לית ביה עפר ת"ש מעשה שעישו אנשי טבריא והביאו סילון של ציונ לתוך אמה של חמין וכו' בשלמא למאן דאמר גזרה שמה יטמין ברמץ היינו דדמיא להטמנה אלא למאן דאמר מפני שמוזי עפר ממקומו מאי איכא ארישא קאי לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר והכי קאמרי ליה רבנן לר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן אמר להו במעשה

איכא בינייהו עפר תיחות. פירש בקונטרס דבעפר תיחות לא שייכא גומא והא דמשמע צביצה (שם) דבעפר תיחות נמי שייך גומא כריך לומר לפי דהתם איירי שיש מעט עפר תיחות וסביבו קרקע קשה דכשמסיר עפר תיחות תשאיר הגומא קיימת^כ אבל הכא כשיש עפר תיחות הרבה^{כה} כשיעשה גומא אינה מתקיימת^{כז} כי דופני הגומא יפלו ולא יוכלו להתקיים לפי שאין הקרקע קשה^{כח}:

ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח. קשה אדמפלגי צין תולדות חמה לתולדות האור לפלוג בתולדות חמה גופייהו צין גג רותח לחול ואצק דרכים וגג דאית ציה עפר ולמ"ד דשמה יטמין צרמץ אחי שפיר דמפלגי צין גג רותח לסיד רותח שלא כדרך הטמנה אבל בתולדות חמה גופייהו לא מצי למיפלג אלא צין דרך הטמנה לשלא כדרך הטמנה דבחול נמי אס אינו מטמינו בו אלא מגלגלו על גציו שרי: **א"א ע"ב**^ד **שמה יזיו וב'**. וא"ת לרז יוסף אטו מי לית ליה גזירה שמה יטמין צרמץ והא מהאי טעמא אסרינן להטמין צדצר המוסקף הבל ויש לומר דמצעדו יום איכא למיגור שמה יטמין צרמץ ושמה יתמה אבל הכא לא שייך למיגור דאטו אי שרינן לצטל בחמי חמה דילמא אחי לצטל בחמי אור בשבת וא"ת הא אסרינן משחשיכה להטמין אף כשאין מוסקף הבל גזירה שמה יתח ויש לומר דהני מילי צדצר המצוטל איכא למיחש שמה יתחיה אבל ביטול גמור כי הכא לא טעו אינשי אטו תולדות חמה:

ממעשה

עין מושפטי נר מצוה

יג א ב מיי פ"ט מהל' שבת הלכה ג ופכ"ב הלכה ט סמג לאין סה טו"ע א"ח סומן שח סקיף ג:

לעזי רש"י

טונינ"א. טונה.

מוסף תוספות

א. [וקשה] למה אסרו ביר"ט, דהא איסור הטמנה בדבר המוסקי אינו אלא בערב שבת גזירה שמה יתמה בנחלים, וחזויי חגלים ומתו הוא ביר"ט. ירענ"א. ב. דכיון דרתיצה אסורה ביר"ט, וכוונתם במוס' אלו לרחיצה. ירענ"א. ג. בחמי טבריה. ירענ"א. ד. זה ה"י עובר בתוך האמה ופיהו יוצא לחוץ. מי הריץ לט: סוד"ה מנעשה. ה. ומימיו יוצאין ונשפכין גומא שבקרקע. מי הריץ לט: סוד"ה מנעשה. ו. והו"ל מטמין בדבר המוסקי אסורו הכמים. ירענ"א. ז. כדי שתתרכך יותה. מי הריץ. ח. לאחר שרועבר מן האש. מוס' הרא"ש. ט. שלא תבשלה כ"צ. אע"פ שנתבשלה אשור ביר"ד, דהו לא אפשר לאחזיכר עלה משום בשול. אפ"ה, מי הריץ. י. כלומר, אין שורין אותו בכלי ראשון, אבל שופכין בכלי ראשון עליו. ירענ"א. יא. מוס' דכיון דע"ג האור ממש אסור וכו' בתולדות האור נמי מחממנין ל"י הואיל ולא תבשיל כ"צ. מי הריץ. יב. מכלי ראשון. ירענ"א. יג. לאו בכלי ראשון הוא, [אלא]. מי הריץ. יד. ואפי' כדי קליפה לא מבשיל. ירענ"א. טז. דאין כאן ביטול. מוס' הרא"ש. יז. דכלי ראשון. מי הריץ. יח. קשה, אמאי שרי לשפוך עליו מכלי ראשון. מוס' הרא"ש. אפי' הדחה ותיחסר, דכלי ראשון מבשיל הוא קצת, אפי' בהדחה. ירענ"א. יט. דכלי שני אינו מבשיל. ירענ"א. י"א. (ו)דוקא מדיחין, אבל. מוס' הרא"ש. י"ב. האלפס והקריהה שמעבירן מדיחין לא יתן לתוכן תבלין. מוס' הרא"ש. י"ג. אלאמא שרי לשרות בכלי שני. מוס' הרא"ש. י"ד. (ו)לאו דוקא מדיחים. ירענ"א. כא. דה"ק דסתם גג לית ביה עפר דניחוש ביה שמה יתפור, שלא יקלקל את גגו. מוס' הרא"ש י"ה סתם. כב. גזירה. מוס' הרא"ש ד"ה סתם. [אין] דסתם גג הוא טוח בטיט יפה ובסיד, וכשאדם חופר, אינו עוקר משם עפר אלא כעין רבבים מרובקים. ירענ"א. כג. דאפי' טלטול מן הצד ליכא, שאינו מטלטל, אלא. הגהות מרדכי. כד. בדפנות של קרקע קשה. רש"י. כה. בעומק ומן הצדדין, דבעפר תיחות ממש ליכא משום גומא. רש"י. כז. וכשנוטל ממונו לעשות גומא היא מתמלאת מיד מן העפר שסביבותיה. ירענ"א. כח. והשתא ליכא גומא כלל. ירענ"א.